

ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Л.В. КЛИМЕНКО, кандидат економічних наук

Розглянуто науково-теоретичні підходи до розуміння глобалізаційних процесів розвитку світової економіки, обґрунтовано переваги та недоліки інтеграційних процесів держав, запропоновано підходи до національного та міжнародного бачення глобального суспільного розвитку.

Сучасний стан розвитку світової економіки відбувається під впливом процесу глобалізації, характерними ознаками якої є зростання взаємозалежності економік різних країн, цілісності та єдності світового господарства, в основі яких – посилення відкритості національних ринків, поглиблення міжнародного поділу й кооперації праці.

Дослідженню проблем глобалізації та розробці концептуальних підходів щодо інтеграції країн в глобальне економічне середовище присвячено праці О.Г. Білоруса, В.І. Власова, А. Гальчинського, Н.І. Грежевської, І. Дахно, М.В. Козака, М.В. Коржа, Д. Лук'яненка, З.О. Луцишина, Ю. Макогон, Г. Томпсона, Д. Стигліца, А. Філіпенка, Дж. А. Хансона, О. Шниркова та ін. В даному науковому напрямку сформувалася досить ґрунтовна система знань, заснована на глибоких науково-теоретичних і прикладних дослідженнях, проте вивчення глобалізації залишається багатограним і відкритим для наукових дискусій. У продовж останніх років загострилась полеміка щодо визначення ролі глобалізаційних процесів у поглибленні чи вирішенні нерівномірностей економічного розвитку, еквівалентності зовнішньоекономічного обміну між центром і периферією, міжнародної дивергенції доходів та глобальної бідності

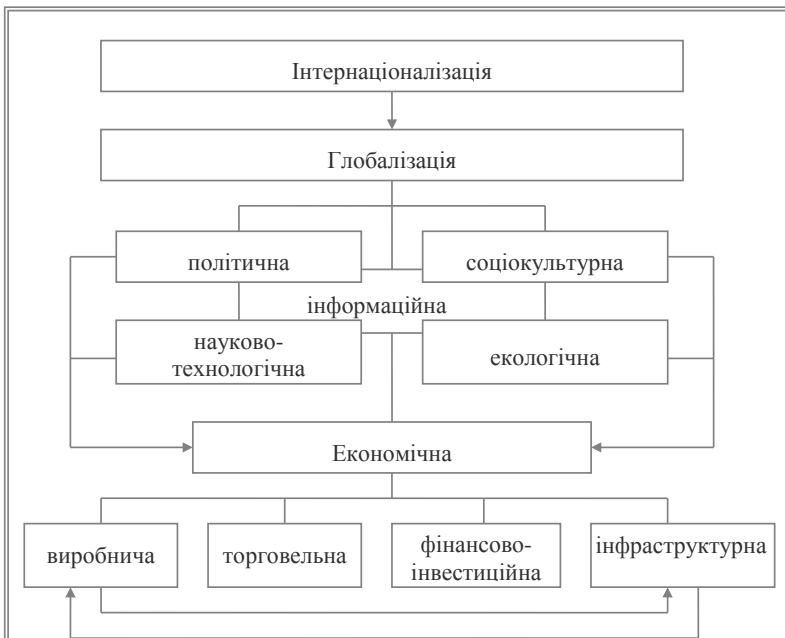
Методика досліджень. Теоретичною та методологічною базою дослідження послужили основні положення економічної теорії, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених. Для вирішення теоретичних питань використовувався системний аналіз, також застосовано синергетичний підхід, метод наукової абстракції. Прикладні аспекти дослідження проблеми здійснювались через низку методів теоретичного рівня (спостереження, аналізу та синтезу, логічний метод).

Результати досліджень. Глобалізація стала важливим аспектом розвитку сучасної світової системи, що визначає подальший розвиток світової цивілізації.

Глобалізація — це процес всесвітньої економічної, політичної та культурної інтеграції та уніфікації. Основними наслідками цього процесу є міжнародний поділ праці, міграція в масштабах усєї планети капіталу, людських та виробничих ресурсів, стандартизація законодавства, економічних

та технічних процесів, а також зближення культур різних країн. Це об'єктивний процес, який носить системний характер, тобто охоплює всі сфери життя суспільства. В результаті глобалізації світ стає більш зв'язаним і залежним від усіх його суб'єктів. Відбувається збільшення як кількості спільних для груп держав проблем, так і кількості та типів інтегрованих суб'єктів [5, с. 119].

В цілому глобалізацію можна трактувати як процес, що виводить цивілізацію на вищий штабель розвитку із системною інтернаціоналізацією умов і сфер людської життєдіяльності. Він охоплює політичні, економічні, соціальні, екологічні, науково-технологічні та інші складові (рис. 1) [3, с. 21].

Рис. 1. Структуризація глобалізаційного процесу [3, с. 21]

Науковці розглядають глобалізацію як багаторівневу ієрархічну систему:

- глобалізація на світовому рівні означає зростаючу економічну взаємозалежність країн і регіонів, спільний розвиток їх господарських комплексів та економічних систем;
- глобалізація на рівні окремої країни характеризується такими показниками: відкритість економіки; частка зовнішньоторговельного обороту чи експорту у ВВП; обсяг зарубіжних інвестиційних потоків, міжнародних платежів та ін.;

- глобалізація на рівні галузей проявляється, по-перше у співвідношенні обсягів зустрічної внутрішньогалузевої торгівлі, по-друге – коефіцієнтом спеціалізації галузі, розрахованим як співвідношення національних і міжнародних експортних квот галузі;
- глобалізація на рівні компанії проявляється в диверсифікації надходжень і розміщенні активів в різних країнах з метою збільшення обсягів експорту товарів та послуг, а також використання місцевих переваг (доступ до природних ресурсів, більш дешева робоча сила тощо). Загальною передумовою розвитку глобалізації на рівні компаній є використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій (глобальні телекомунаційні мережі сприяють координуванню виробництва та спільних цілей у світовому масштабі) [3, с. 56].

Специфіка сучасного етапу розвитку системи глобального управління пов'язана з такими особливостями:

1) звуження автономії суб'єктів, які розробляють економічну політику на рівні національного господарського комплексу, загострення проблеми визначення пріоритетності цілей розвитку;

2) розширення кола суб'єктів економічного по політичного ринку, які впливають на прийняття рішень урядами та міжнародними організаціями;

3) дифузія автономії економічних та інституційних структур, яка реалізується через боротьбу окремих держав, груп, апарату деяких міжнародних організацій за можливості впливу на прийняття глобально значимих економічних рішень;

4) велика різноманітність управлінського ресурсу сучасних учасників світової політичної системи. При цьому держави зберігають за собою монополію суб'єктів міжнародного права;

5) глобальні управлінські зв'язки у світі не є ієрархічними, як всередині держави. Сучасна глобальна політика базується на прийнятті колективних рішень;

6) різноманітність, множинність форм та методів управління, що загострює проблему узгодженості дій суб'єктів глобальної економіки;

7) диверсифікація та інтенсивне формування нових учасників (ТНК, які мають змішаний (державний та приватний) капітал тощо) [8, с. 207 – 208; 6, с. 72].

Глобалізаційні процеси на сучасному етапі розвитку світової економіки характеризуються також високим динамізмом торговельних, фінансових, інформаційно-технологічних потоків та багатогранністю форм прояву економічної активності, які утворюють складну ієрархію зв'язків і залежностей, загострюючи наявні та породжуючи нові суперечності [4, с. 130].

Головною метою глобалізації є насамперед перетворення людства в єдину структурно-функціональну систему. На планеті все суворіше діють глобальні закономірності та тенденції, характер котрих визначається переважно інтересами та можливостями невеликої кількості наймогутніших держав, міжнародних фінансових організацій та транснаціональних корпорацій. За

таких умов більшість країн другого та третього ешелонів скоріше підлаштовуються під їхні вимоги, ніж самостійно та активно діють в напрямку досягнення власних цілей та інтересів. Найбільш розвинутими в економічному та науково-технічному відношенні є країни Заходу, та частково, Далекого Сходу, які стають беззаперечними гегемонами нового глобального, постіндустріального, інформаційного світу.

Сучасний розвиток між світовими лідерами та іншими країнами дуже вирізняється. Загальний соціально-економічний стан, зокрема якість життя більшості населення незахідних країн (за виключенням таких світових гігантів, як Китай та Індія), протягом останнього десятиріччя не покращується, а скоріше деградує, що особливо помітно у країнах Африки, пострадянської Євразії, Латинської Америки, Близького та Середнього Сходу. Варто підкреслити, що процес наростання нерівномірності розвитку та якості життя між країнами Заходу та більшістю інших держав планети посилюється. Світові лідери, використовуючи свою економічну та воєнно-технічну перевагу, змогли організувати навколо себе (та у власних інтересах) практично все людство та мобілізувати ресурси планети в інтересах власного прискореного розвитку та збагачення [1].

Постіндустріальні країни Заходу на чолі з США впевнено випереджають інші країни по загальному обсягу споживання та якості життя, і ця тенденція наростає. Паралельно швидкими темпами, значно випереджаючи у даному відношенні Захід, розвиваються деякі інші країни переважно Східної, частково Південно-Східної та Південної Азії. Спочатку це явище спостерігалось в Японії, потім у Південній Кореї, на Тайвані, в Гонконгу та Сінгапурі, а протягом останньої чверті 20-го сторіччя – в Малайзії, Таїланді, Індонезії, Китаї, Індії. Паралельно з північноатлантичним Заходом у світі був створений другий центр випереджаючого розвитку – Далекосхідний, в якому на сьогодні лідерами виступають Японія та Китай [5, с. 121].

Загалом основне протиріччя глобалізації полягає у посиленні розриву між найбільш розвинутими та багатими країнами, які перейшли на стадію постіндустріально-інформаційного розвитку, та більшістю решти людства, де інколи ми можемо спостерігати регрес (не тільки Афганістан, Сомалі, Судан, Руанда, а й Киргизстан, Таджикистан, Вірменія та Молдова). Даний регрес спостерігається в інформаційно-технологічному, економічному, соціальному, політичному, демографічному, екологічному та культурному аспекті [4, с. 122].

Визначальний вплив на розвиток глобальної виробничої інфраструктури, як основи міжнародного відтворювального процесу, здійснює наступний системний комплекс:

- транспортна система міжнародної економіки як сукупність транспортних засобів і комунікацій країн світу для переміщення пасажирів та вантажів з метою забезпечення ефективного функціонування міжнародного виробництва. Якщо транспорт як складовий елемент міжнародної виробничої інфраструктури на ранніх етапах розвитку суспільства тільки опосередковував усі обмінні

процеси, то в сучасних умовах основною його функцією є поєднання виробничих ресурсів у міжнародному відтворювальному процесі та реалізації товарів і послуг на світовому ринку. Одночасно стан міжнародної транспортної системи великою мірою визначається національними особливостями: в кожній країні транспортна система, як складовий елемент виробничої інфраструктури, має особливості, зумовлені типом господарства, рівнем розвитку продуктивних сил та економіко-географічними відмінностями. На розвиток транспорту в кожній державі головним чином впливають такі фактори: територіальний (географічне місце розташування щодо основних міжнародних вантажо- та пасажирських потоків); власний вантажо- та пасажирспроможний потенціал держави чи регіону, який є складовим елементом соціально-економічного потенціалу; відповідність політики держав чи їх угруповань щодо розвитку та функціонування транспортних систем;

- енергетичне господарство країн світу як елемент глобальної виробничої інфраструктури та одна з найголовніших передумов формування міжнародної економіки. Провідною тенденцією світового споживання первинних енергоресурсів є зміна його структури на користь високоефективних джерел енергії – нафти та газу при зниженні частки вугілля та атомної енергії;
- міжнародний зв'язок дає можливість суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності активно обмінюватись відповідною інформацією, приймати своєчасні рішення і таким чином забезпечувати наднаціональний відтворювальний процес. В умовах глобалізації потреби в обміні інформацією постійно та неухильно зростають, посилюються вимоги щодо оперативності, надійності, достовірності інформації та безперервності зв'язку (традиційних видів, мобільних засобів, супутникової системи, інформаційно-комунікаційних систем зв'язку);
- фінансова інфраструктура міжнародної економіки, яка забезпечує світові відтворювальні процеси фінансових ресурсів. Провідними суб'єктами фінансової інфраструктури виступають транснаціональні банки (ТНБ), транснаціональні корпорації (ТНК), інвестори, офіційні міжнародні позичальники [9, с. 451 – 466].

Одним з визначальних напрямків впливу глобалізації на розвиток світової економіки є діяльність транснаціональних корпорацій на основі принципів глобальної стратегії. В світі нараховується понад 63 тис. великих ТНК та 180 тис. філій у 150 країнах світу, які володіють третиною виробничих фондів, виробляють понад 40% загальнопланетарного продукту та формують половину зовнішньоторговельного обороту. Через цю мережу проходить понад 80% торгівлі високими технологіями, ТНК контролюють понад 90% вивозу світового капіталу. У середньому 45% загального обсягу продажів ТНК становить експорт (в США в структурі експорту на ТНК припадає 50%, Великобританії – 80, Сінгапурі – 90%) [10, с. 507].

Майже 90% світового обсягу прямих іноземних інвестицій припадає на ТНК. Основна частина цих інвестицій зосереджена в США, країнах ЄС та Японії. Одним з найважливіших проявів активізації інвестиційних процесів в умовах глобалізації є активізація процесі злиття і поглинань, перш за все, як напрямку діяльності ТНК.

Злиття і поглинання дають можливість транснаціональним фірмам здійснювати реструктуризацію їх операцій як в національних, так і в міжнародних масштабах з метою максимально використати поєднання різних специфічних фірмових активів і, таки чином, отримати додаткові стратегічні переваги.

Особливого значення для вироблення глобальних стратегій має перехід світової спільноти і відповідно світового господарства до інформаційного суспільства. Процес інформатизації має не лише позитивні, а й негативні наслідки (табл.) [6, с. 73].

Позитивні та негативні наслідки процесу глобальної інформатизації

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Розширення свободи	Звуження свободи індивіда
Вирівнювання ієрархії влади	Держава-наглядач
Розширення участі людини у суспільному житті країни	Посилення влади внаслідок володіння елітарними знаннями
Підвищення продуктивності праці	Поява масового безробіття
Поява висококваліфікованих кадрів	Зникнення більшості традиційних професій
Вільний розвиток індивіда	«Автоматизація» людини
Комунікативне суспільство	Дегуманізація життя
Соціалізація інформації	Ізоляція індивіда
Зростання національної незалежності країни	Посилення технологічної залежності

Перебіг процесів інформатизації піддається серйозній критиці з боку противників глобалізації: інформація в інформаційному суспільстві не є загальнодоступною оскільки є дорогою, і не спостерігається тенденцій до її здешевлення; інформація в більшості випадків представлена у незручному вигляді чи є незрозумілою для користувачів; інформаційні технології можуть зруйнувати приватне життя людей; більшості людей важко адаптуватись до середовища інформаційних систем; спостерігається обмеження приватних, демократичних прав людини.

Лідером у розробці новітніх та інших технологій є Захід, який забезпечив за собою майже монополне право формування інформаційних потоків (зі всіма перевагами щосекундного обзору стану всієї планети) та контролю над ними. Виробляючи нові технології та інші ноу-хау, Захід разом із Японією реалізують на світовому ринку товари найкращої якості та оновлюють свою технологічну базу, налагоджуючи випуск нового покоління товарів, до того як решта країн встигають досягнути та реалізувати досягнуті ними

стандарти. Саме тому держави, які не входять до категорії лідерів, змушені або тиражувати застарілі виробничі зразки, отримуючи від цього мінімальний прибуток, або задовольнятися сферами, які не потребують високих технологій, зокрема, сільським господарством та промисловістю, ціни на продукцію котрих (за виключенням нафти та газу) в цілому є невисокими. Монополізувавши контроль над інформацією та виробництвом передових технологій, Захід і частково Японія забезпечила своє інформаційно-технологічне господарство на планеті та поставила цим в залежність від себе інші країни [5, с. 122].

Одним з найважливіших проявів глобалізації є фінансова глобалізація, яка характеризується посиленням взаємозалежності та взаємовпливу країн у сфері фінансових відносин, зростанням ролі міжнародних кредитних відносин, міжнародного руху капіталу, а також джерел надходження капіталів й розміщення активів в інших країнах.

В останні роки спостерігається значна активізація процесів фінансової глобалізації. Це пояснюється рядом причин: прискорення економічного зростання призводить до зростання попиту на капітал (науково-технічний прогрес для своєї реалізації вимагає все нових капіталовкладень); перенесення виробництва трудомісткої продукції в країни, що розвиваються, дозволяє зменшувати витрати виробництва за рахунок більш дешевої робочої сили; вкладення капіталу в обробну промисловість розвинутих країн дозволяє долати митні бар'єри; нестача капіталу в країнах у цілому або в окремих секторах, галузях, інфраструктурі при наявності інших сприятливих чинників.

Глобалізаційні процеси на фінансових ринках відбуваються більш швидкими темпами порівняно зі сферами виробництва та торгівлі, і саме тому, що на фінансових ринках спостерігаються масштабні валютні спекуляції, кризні них проходять дедалі більші потоки фінансового капіталу [5, с. 349].

До кінця XX ст. сумарні обсяги вивозу капіталу (кредити, портфельні і прямі інвестиції) перевищили 1,2 трлн. дол. та становили біля 1/5 суми світового експорту. В експорті прямих капіталовкладень домінують США, країни ЄС і Японія, частка яких у загальних обсягах ввозу/вивозу капіталу становить приблизно 4/5 загального обсягу вивозу капіталу.

Одночасно односпрямований рух капіталу змінився, і він відбувається в обох напрямках – як з розвинутих країн в менш розвинуті країни, так і навпаки. Ряд країн, що розвиваються, в першу чергу, нафтовидобувні і нові індустріальні країни, самі стають експортерами капіталу. Процеси фінансової глобалізації особливо яскраво простежуються на прикладі взаємопроникнення американських і західноєвропейських капіталів.

Зростання розмірів і швидкий розвиток інтеграції фінансових ринків обумовили той факт, що будь-яка фінансова криза в теперішній час має глобальні наслідки. У цьому зв'язку запобігання кризі – завдання не тільки країн, на які вона плинула, але й інших країн, які є глибоко інтегрованими в глобальні торгову та фінансову системи і які можуть постраждати від такої кризи. Відбувається це через те, що криза може розповсюджуватись через різні

канали, включаючи канали, пов'язані з платіжною та кредитною взаємозалежністю основних фінансових інститутів і ринків в світі, з очікуваннями щодо конкурентних котирувань обмінного курсу, а також зі змінами в оцінках ризиків, пов'язаних з функціонуванням тієї чи іншої категорії ринків [8, с. 295].

Глобалізаційні процеси посилили диспропорції внутрішніх ринків, які, в свою чергу, певною мірою сприяли виникненню міжнародних фінансових криз. У даному випадку негативним наслідком глобалізації як міжнародного економічного явища можна вважати процес поширення фінансових криз, а також збільшення кількості країн, які підпадають під вплив негативних економічних явищ.

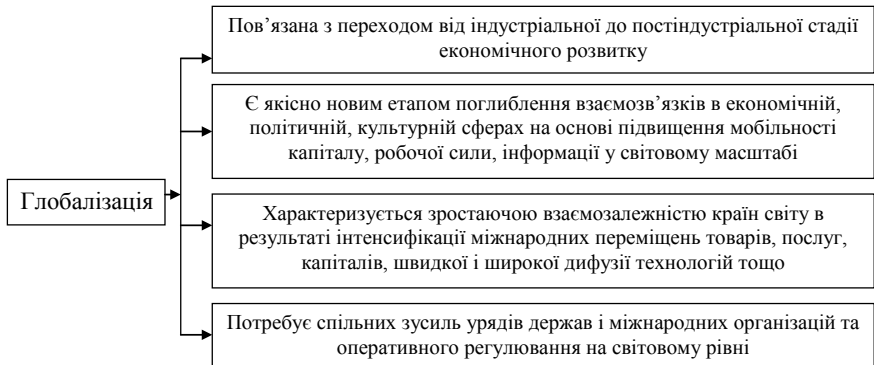
При цьому глобалізація значно більше впливає на фінансові системи країн, що розвиваються, ніж на розвинуті країни. Фінансові ринки країн, що розвиваються, в процесі глобалізації зазнають більших змін у зв'язку з уніфікацією національного законодавства із законодавством розвинутих країн, збільшенням кількості учасників фінансового ринку, припливу іноземних інвестицій тощо. Структура потоків капіталу в країни, що розвиваються, головним чином представляє собою короткострокові позики в провідних валютах світу, а це призводить до значної невідповідності вимогам зобов'язань зазначених країн як за термінами, так і за валютою позик. Саме це є значним фактором фінансової нестабільності [10, с. 245].

Сучасні фінансові кризи порівняно з минулими більш глибоко вражають економічні системи окремих країн, оскільки головними чинниками сучасних криз став значний обсяг і надмірна кількість на світових фінансових ринках так званих «гарячих грошей» [11, с. 389].

Об'єктивною основою глобалізації є, насамперед, закони ринку, які спричиняють і визначають потребу (та механізми її реалізації) у розвитку міжнародного поділу праці, принципи порівняльних переваг в організації виробництва та обміні його результатами між різними країнами, ведуть до появи національних та міжнародних монополій, сучасних форм їх функціонування та розвитку. Міжнародна спеціалізація й міжнародний поділ праці як вища форма суспільного розподілу праці виникають з появою національних господарських систем (рис. 2).

В результаті дослідження теоретичних основ глобалізації встановлено, що окремі нації і держави поступово передають свої функції суб'єктів міжнародних відносин і міжнародного права зовнішньому контролю наднаціональних органів (зростання світових комунікативних мереж, систем електронного зв'язку тощо зумовлює здійснення багатьох операцій поза державним контролем). Оскільки економіка глобалізується внаслідок виникнення нових форм конкуренції (за яких зростаюча кількість учасників світогосподарських зв'язків не має певної державної приналежності), глобалізація стає постійно діючим фактором внутрішнього і міжнародного економічного розвитку.

Рис. 2. Характерні риси процесу глобалізації

При беззаперечних перевагах глобалізації необхідно враховувати неоднозначність, різноспрямованість її впливу на різні групи країн і областей сучасного виробництва: змінюються підходи до розробки і здійснення торгової, промислової і конкурентної політики; зростання внутрішньофірмових трансакцій ускладнює реалізацію економічної й податкової політики; існують труднощі електронного управління трансакціями, оскільки зростаючий глобальний ринок не прямо пов'язаний з географічною територією; мобільність капіталу зменшує ефективність трудового законодавства й зумовлює зниження стандартів використання праці.

Світовою спільнотою визначено, що нагальною потребою сьогодення стає формування єдиного глобального світового економічного, правового, інформаційного, культурного простору для вільної й ефективної підприємницької діяльності, створення єдиного планетарного ринку товарів і послуг, робочої сили, економічне зближення й об'єднання окремих країн у єдиний світовий господарський комплекс. Проте, аналізуючи глобальні симетричні та асиметричні процеси у світовій економіці, ставити завдання пошуку єдиного універсального механізму функціонування всіх підсистем світової економіки є недоцільно. Незалежно від загальних доктрин розвитку світової економіки уряди країн відпрацьовують концепції соціально-економічної орієнтації. Незважаючи на високі результати американської, європейської і японської соціально-економічних моделей, вони автоматично не переносяться і не можуть переноситись на інші країни. У країнах з ринками, що розвиваються, значною популярністю користуються також китайська, індійська, сингапурська і турецька моделі [7, с. 59].

Розглядаючи дане питання, О.Г. Білорус та В.І. Власов відзначають, що специфіка процесів глобалізації в постіндустріальну епоху полягає у тому, що глобалізація вже прийшла, але не для всіх держав світу. Одні країни майже її

прийняли і знаходяться в постіндустріальній фазі, другі – її проходять, треті – знаходяться на етапі індустріалізації, четверті – ще й не дійшли до неї [2].

Висновки. Глобалізація виступає головним фактором зростання світової економіки. Покращення показників економічного зростання буде багато в чому досягатись завдяки посиленню позитивного ефекту глобалізації: використанню все більшою кількістю країн досягнень в сфері інновацій, передових технічних стандартів і методів корпоративного та державного управління економікою; глобальної конкуренції; підвищення віддачі людського капіталу; більш раціонального використання ресурсів, що залучаються до світового відтворювального процесу. При цьому глобалізація економіки повинна супроводжуватися глобалізацією формальних і неформальних інституцій за пріоритетності форм міжнародного права над національним, стандартизації багатьох законодавчих норм та поступового зближення національних правових систем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білорус О.Г. Загрози, виклики та імперативи глобалізації світового розвитку // Наука та наукознавство. — 2001. — С. 21 – 29.
2. Білорус О.Г. Розвиток процесів глобалізації в постіндустріальну епоху/ О.Г. Білорус, В.І. Власов. — К.: ННЦ ІАУ, 2007. — 54 с.
3. Глобальна економіка ХХІ ст.: людський вимір: монографія / Д.Г.Луцькянєнко, А.М.Поручник, А.М.Колот та ін.; за заг. ред. Д.Г.Луцькянєнка та А.М.Поручника. — К.: КНЕУ, 2008. — 420с.
4. Гражевська Н.І. Економічні системи глобальних змін. — К. Знання, 2008. — 431с.
5. Козак М.В. Вплив глобалізаційних процесів на розподіл сил у сучасному світі/ М.В.Козак //Формування ринкових відносин в Україні. — 2012. — №7(134). — С. 119 – 124.
6. Корж М.В. Особливості і проблеми розвитку національної економіки в умовах глобалізації / М.В. Корж // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. пр. — Київ: Науково дослідний економічний інститут, 2009. — №2 (93). — С. 70 – 75.
7. Куриляк В.Є. Вплив глобалізації на економічний розвиток України/ В.Є. Куриляк, С.В. Савельєв// Економіка України. — 2012. — № 9. — С. 57 – 69.
8. Луцишин З.О. Трансформація світової фінансової системи в умовах глобалізації. — К.: Видав. центр «Друк», 2002. — 345с.
9. Міжнародна економіка / А.П.Румянцев, Г.Н.Климко, В.В.Рокоча та ін.; За ред. А.П.Румянцева. — 3-те вид., перероб. і доп. — К.: Знання, 2006. — 479с.
10. Трансформаційна економіка / В.С.Савчук, Ю.К.Зайцев, І.Й.Малий та ін., За ред. В.С. Савчука, Ю.К.Зайцева. — К.: КНЕУ, 2006. — 612 с.

11. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: Монографія: У 2-х т. — Т.1 / Д. Лукьяненко, А.М. Поручник, Л.Л. Антонюк та ін.; За заг. ред. Д.Г. Лукьяненка, А.М. Поручника. — К.: КНЕУ, 2006. — 816с.

Одержано 12.11.12

Рассмотрены научно-теоретические подходы к пониманию глобальных процессов развития мировой экономики, на основе новой парадигмы, обоснованно объективность интеграции государств, предложены подходы к национальному и международному видению глобального общественного развития.

Ключевые слова: *глобализация, интеграция, мировая экономика, национальное производство, экономическое развитие.*

Scientific and theoretical approaches to understanding of global processes of the world economy development on the basis of a new paradigm were considered, the objectivity of states integration was substantiated and the approaches to the national and international vision of global social development were suggested.

Key words: *globalization, integration, world economy, national production, economic development.*

УДК: 338.3:635.076(477)

ЕВОЛЮЦІЯ ПОНЯТТЯ «КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ ПІДПРИЄМСТВА»

О.С. КОВАЛЕНКО, аспірант*

У роботі розглянуті різні підходи і концепції до визначення сутності поняття «конкурентна перевага» підприємства. Увагу зосереджено на порівняльному аналізі розуміння та пошуку джерел формування конкурентної переваги фірми при різних підходах: компаративному підході, ресурсному підході, ціннісно-компетентнісному підході.

Кризові явища, характерні для української економіки, спричинили підвищений інтерес науковців до проблеми формування конкурентоспроможності продукції та забезпечення конкурентних переваг підприємства на ринку. Особливо це актуально для агроформувань, які займаються вирощуванням плодів і ягід, так як вони найбільше постраждали в

---

* Науковий керівник: Бурляй О.Л. – к.е.н., доцент.